

FUNDAMENTALITATEA JURISPRUDENȚEI CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Lilia POPA,

Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale,
procuror

REZUMAT

Prioritatea națională de integrare europeană ne propulsează spre dezvoltarea conceptului unei justiții penale umanizate și racordate la înaltele standarde de responsabilizare și exigență profesională a organelor de ocrotire a normelor de drept care devin instituții – garanții ale statului de drept și protecție a individului. Astfel, principiile enunțate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului devin din ce în ce mai mult parte integrantă a metodologiei de lucru a judecătorului, procurorului și ofițerului de urmărire penală – fapt care ne permite să sperăm că sistemul penal din Republica Moldova va deveni treptat unul care să răspundă cu adevărat necesităților societății. Prin art. 46 al Convenției, statele s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții pronunțate în litigiile în care sunt părți^[2]. Pe lângă măsurile individuale, Guvernele trebuie să întreprindă măsuri pentru a preveni încălcări similare ale Convenției Europene în viitor (măsuri generale). Obligația de a plăti satisfacția echitabilă poate apărea și în baza deciziei Curții de scoatere a cererii de pe rol ca urmare a reglementării amiabile sau a acceptării declarației unilaterale a Guvernului. Rezultă din afirmațiile menționate supra, că, jurisprudența Curții reprezintă echivalentul unui izvor juridic (penal) pentru cauzele viitoare la nivel național, pentru a evita plata satisfacției pentru limitarea sau încălcarea unor drepturi sau/și garanții procesuale ale participanților proceselor penale. Tot art. 46, impune statelor obligația de a întreprinde măsuri în scopul evitării unor violări similare ale Convenției. Aceste măsuri presupun, în primul rând, modificarea legislației și a practicilor contrare Convenției europene a drepturilor omului, dar și schimbarea unor situații de fapt care pot genera violarea acesteia, cum ar fi, de exemplu, condițiile proaste de detenție. Răspândirea informației despre hotărârile Curții și instruirea în domeniul mecanismului Consiliului Europei de protecție a drepturilor omului, de asemenea, pot contribui la evitarea situațiilor care sunt contrare Convenției. Rezultă din mențiunile spuse *supra* necesitatea cunoașterii jurisprudenței Curții și importanța aplicabilității acesteia la nivelul dreptului național intern.

Cuvinte – cheie: drepturi și libertăți fundamentale, garanții procesuale, condamnare, satisfacție echitabilă, justiție.

THE FUNDAMENTALITY OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS' JURISDICTION IN THE CRIMINAL PROCESS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Lilia POPA,

Prosecutor,
Prosecutor's Office for Combating Organized Crime and Special Causes

SUMMARY

The national priority of European integration is propelling us towards the development of the concept of a humanized criminal justice, linked to the high standards of accountability and professional exigency of the law enforcement agencies that become institutions - guarantees of the State of law and protection of the individual. Thus, the principles enshrined in the European Convention on Human Rights are increasingly becoming an integral part of the working methodology of the judge, prosecutor and criminal prosecution officer - which allows us to hope that the Moldovan criminal system will gradually become one that will truly meet the needs of the society. By art. 46 of the Convention, the States have committed themselves to comply with the Court's final judgments pronounced in disputes in which they are parties^[1]. In addition to individual measures, Governments must take measures (general measures) to prevent similar violations of the European Convention in the future. The obligation to pay the just satisfaction may also arise based on the Court's decision to remove the petition as a result of amicable settlement or acceptance of the unilateral declaration of the Government. From the aforementioned assertions results that the case law of the Court is the equivalent of a source of law (criminal) for future cases at national level, in order to avoid payment of satisfaction for limiting or violating procedural rights and / or procedural guarantees of participants in criminal proceedings. Article 46, also, requires States to take measures to avoid similar violations of the Convention. These measures imply the amendment of legislation and practices contrary to the European Convention on Human Rights, as well as the change of situations that may lead to its violation, such as poor detention conditions. The dissemination of information about the Court's judgments and the training in the field of the Council of Europe's mechanism for the protection of human rights can also help avoid situations contrary to the Convention. From the above mentioned, we can conclude that there is a need to know the jurisprudence of the Court and the importance of its applicability in the national law.

Keywords: fundamental rights and freedoms, procedural guarantees, conviction, just satisfaction, justice.

Introducere. Cu privire la instituția drepturilor omului, se conturează un proces complex de activități, ce pornește de la elaborarea de către state a instrumentelor juridice în care sunt incluse drepturile inerente ființei umane și mecanismele de garantare și protecție acestora, alături de includerea lor în sistemul legislativ intern și crearea cadrului instituțional național care să permită aplicarea efectivă a acestor legi.

Principiile de drept aplicabile în justiție și administrație din perspectiva drepturilor omului[3] de care trebuie să țină cont fiecare stat parte la un mecanism internațional sau regional de protecție a drepturilor omului, pentru a evita condamnarea sau sancționarea statului respectiv în caz de încălcare a obligațiilor, sunt: Principiul independenței magistraturii (independența judecătorului/procurorului); Principiul nediscriminării în calificarea, selectarea și pregătirea judecătorilor; Principiul secretului profesional și al imunității; Principiul libertății de expresie și de asociere; Principiul egalității în administrarea justiției; Principiul neretroactivității legii penale; Principiul *administrației prin lege*; Principiul proporționalității; Principiul corectitudinii procedurale; Principiul termenului rezonabil.

Baza metodologică și teoretică – științifică. La baza perfecționării studiului au stat legislația în vigoare a statului nostru, literatura de specialitate juridică. Procesul de investigație a problematicii respective se bazează pe experiența jurisdicțională a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a Republicii Moldova. Aceasta a fost supusă unei analize critice, utilizând metodele generale și speciale ale metodologiei științei, cum ar fi: metoda comparativă, a analizei, sintezei, inducției/deducției etc.

Obiectul de studiu. Obiectul lucrării de față îl formează protecția drepturilor omului, prin legislația internă a statelor și printr-un control al Consiliului Europei. Jurisprudența Curții în pricinile penale la nivel național va constitui obiectul principal de studiu al lucrării respective.

Rezultate și discuții. În conformitate cu art. 4 din Constituție și art. 7 CPP, reglementările internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale își găsesc o aplicabilitate directă în procesul penal. Este firesc ca în cea mai mare măsură să se aplice Convenția Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența Curții. În acest aspect, judecătorul național este primul judecător al Convenției, determinat prin efectul *autorității de lucru interpretat*. Potrivit efectului respectiv, judecătorul național este obligat să aplice dispozițiile Convenției prin prisma interpretărilor date de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului[4]. În activitatea de exercitare a justiției, cunoașterea normelor materiale și procesuale și a jurisprudenței internaționale și naționale, deși este o condiție imperativă, nu este una suficientă. Judecătorului îi sunt înaintate cele mai înalte exigențe de moralitate. În special, acestea se referă la prioritatea îndatoririlor judecătorești față de orice alte activități ale judecătorului; înalta responsabilitate și conștiință ale judecătorului; asigurarea calității actului de justiție. În acest scop, este important ca magistrații naționali să dispună de instrumentele internaționale referitoare la comunicarea cu mass-media, atât direct, cât și prin intermediul purtătorului de cuvânt; accesul presei la ședințele de judecată; dreptul la replică al magistratului ș.a.[5].

Jurisprudența Curții este de o aplicabilitate directă în ordinea juridică internă, fapt ce presupune că soluțiile pronunțate de magistrații europeni urmează a fi urmărite de către instanțele de judecată naționale în practica sa judiciară pe marginea spețelor similare, fiind astfel stabilit un grad de protecție adecvat, larg sau mai îngust ca limite, drepturilor consacrate. Jurisprudența Curții Europene în materie penală se referă la estimarea dacă au fost respectate prevederile următoarelor articole: art. 2 (dreptul la viață), art. 3 (interzicerea torturii), art. 4 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate), art. 5 (dreptul la libertate și siguranță), art. 7 (nicio

pedeapsă fără lege), art. 1 Protocol 4 (interzicerea privării de libertate pentru datorii), art. 2 Protocol 7 (dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală), art. 3 Protocol 7 (dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară), art. 4 Protocol 7 (dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori), art. 1 Protocol 13 (abolirea pedepsei cu moartea). Următoarele articole ale Convenției europene pot fi pretinse încălcate atât cu referire la aspecte penale, cât și la cele civile, și anume art. 6 (dreptul la un proces echitabil), art. 13 (dreptul la un recurs efectiv), art. 14 (interzicerea discriminării), art. 1 Protocol 12 (interzicerea generală a discriminării) [6].

Printr-o hotărâre explicativă[7] a Plenului Curții Supreme de Justiție, au fost atenționate instanțele judecătorești asupra faptului că pentru aplicarea corectă a Convenției este necesară studierea prealabilă a jurisprudenței CtEDO care este unica abilitată ca, prin intermediul deciziilor sale, să dea interpretări oficiale aplicării CEDO și, deci, obligatorii. Instanțele judecătorești sunt obligate să se călăuzească de aceste interpretări. Prin urmare, prevederile Convenției și ale protocoalelor sale adiționale nu pot fi interpretate și aplicate corect decât prin raportare la jurisprudența Curții. De aceea, se poate afirma că normele cuprinse în Convenție și în protocoalele sale adiționale alcătuiesc, împreună cu jurisprudența organelor sale, un *bloc de convenționalitate*, cu consecința că aceasta se impune autorităților naționale cu aceeași forță juridică cu care se impun normele convenționale. Mai precis, jurisprudența Curții Europene este direct aplicabilă în sistemul nostru de drept. Ca atare, autoritățile statale din Republica Moldova confruntate cu aplicarea dispozițiilor sale adiționale vor fi obligate să țină seama și să aplice și soluțiile jurisprudențiale ale organelor Convenției generate de acestea, indiferent dacă ele au fost pronunțate în cauze privitoare la Republica Moldova (art. 45 CEDO – *Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele*

sunt părți) sau, de cele mai multe ori, în cauze privitoare la celelalte state părți la Convenție. Aceasta, deoarece orice hotărâre CtEDO depășește cu mult cadrul individual al cauzei și nu poate fi interpretată exclusiv prin prisma cauzei soluționate.

În acest context, trebuie subliniat rolul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, dinamismul interpretării jurisprudențiale, care a condus, în multe domenii, la crearea unui drept „european” autonom și a unei jurisprudențe originale și coerente, ceea ce impune concluzia că „Dreptul Convenției” este un drept evolutiv și jurisprudențial, iar evoluția „un instrument viu” care trebuie interpretat „în lumina concepțiilor ce prevalează în zilele noastre în societățile democratice.” De aceea, este pe deplin justificată afirmația că, în spațiul european, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este un instrument în plină evoluție, fiind îmbogățită în mod continuu prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Prin valoarea lor juridică, hotărârile Curții, în numeroase rânduri, au determinat sau au impulsivat reformele legislative ori schimbări ale jurisprudenței naționale. Jurisprudența referitoare la punerea în practică a Convenției a reținut adesea ideea conform căreia „Convenția are ca scop protejarea drepturilor neteoretice sau iluzorii”.

Jurisprudența CSJ demonstrează aplicarea directă a prevederilor Convenției referitoare la dreptul la un proces echitabil, în spiritul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Importanța unui proces echitabil pentru justiția din România din perspectiva Înaltei Curți poate fi cel mai bine surprinsă prin prezentarea modalității în care se reflectă în jurisprudența instanței Supreme dispozițiile art. 6 din Convenție. Prevederile articolului 6 din Convenție, sub toate aspectele reglementate de acesta, sunt analizate și aplicate de către Curtea Supremă de Justiție în diferite cauze în care legea îi conferă competența legală de soluționare.

Lacunele justiției penale a RM identificate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele c. Moldovei.

Articolul 3.

Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.

Cele mai răspândite și mai grave încălcări constatate de Curte au vizat aplicarea torturii sau a relexor tratamente de către poliție în timpul anchetelor penale cu scopul de a obține autodenunțări. Tortura și relexor tratamente n-au fost eradicate în totalitate din secțiile noastre de poliție, dar au fost reduse drastic[8]. Cu toate acestea, nu se poate spune același lucru și despre modul în care organele de anchetă investighează astfel de plângeri. Modul lor de lucru nu pare să fi suferit schimbări. În acest caz a se vedea *Corsacov c. Moldovei, Taraburca c. Moldovei, I.G. c. Moldovei, Sochichiu c. Moldovei, Gorobet c. Moldovei*. La 30 mai 2017, CtEDO a constat violare a art.3 CEDO în cauza *Greuc c. Moldovei, cauza Apcov c. Moldovei și Rusiei*[9].

Articolul 5.

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale.

Cele mai răspândite încălcări constatate de Curte au fost cele legate de încălcarea articolului 5 § 3 și anume lipsa de motive suficiente și relevante pentru plasarea și menținerea persoanei în detenție preventivă pe durata desfășurării procesului penal. Primele hotărâri de acest tip au fost cele adoptate în 2005 în cazurile *Becciev și Sarban*. În ambele cazuri reclamanții au fost puși sub acuzare și plasați în detenție preventivă. Curtea a reiterat că o persoană acuzată de săvârșirea unei fapte penale trebuie întotdeauna să fie în libertate cu excepția cazului în care Statul poate demonstra existența unor motive relevante și suficiente care ar justifica detenția sa[10]. Autoritățile au obligația de a justifica în mod convingător orice perioadă de detenție,

oricât de scurtă ar fi ea. Argumentele care pledează în favoarea sau împotriva eliberării nu trebuie să fie generale și abstracte. În lumina acestor principii Curtea a constatat că aplicând măsura detenției față de reclamanți, instanțele naționale n-au făcut decât să citeze în abstract prevederi ale CPP, fără a explica în ce mod acestea se aplicau cazurilor respective ale reclamanților. Astfel, atunci când instanțele naționale au motivat deciziile lor cu riscul că reclamanții s-ar putea ascunde sau ar putea împiedica mersul anchetei rămânând în libertate, ele nu au explicat pe ce se bazau aceste temeri. Mai mult, ele nu au încercat să combată cumva argumentele reclamanților care au susținut că, din momentul începerii proceselor penale, s-au prezentat de fiecare dată în fața organelor de anchetă și au cooperat cu acestea. În plus, instanțele naționale au ignorat argumentele reclamanților referitoare la faptul că aceștia aveau familii, domiciliu stabil, serviciu și că erau dispuși să predea pașapoartele pentru a garanta faptul că nu vor putea părăsi țara.

O alta problemă mai serioasă întâlnită în *cazurile contra Moldovei* este cea a detenției în lipsa unei suspiciuni rezonabile, contrar articolului 5 § 1 al Convenției. Această formă de detenție constituie o detenție total arbitrară și din această cauză comportă o gravitate sporită. Dacă e să analizăm jurisprudența Curții vom constata că și daunele acordate de către Curte atunci când se constată o astfel de încălcare, sunt mult mai înalte decât în cazurile în care se constată încălcarea articolului 5 § 3 al Convenției. Existența unei suspiciuni rezonabile că o persoană a comis o faptă încriminată de legea penală este o condiție *sine qua non* pentru arestarea și deținerea ei. O suspiciune care nu este bazată pe niciun suport probant sau pe un suport probant insuficient nu se va califica drept suspiciune rezonabilă. Este necesar ca acuzatorul să dispună de un minim de dovezi. În multe cazuri în care Curtea a constatat încălcarea Articolului 5 § 1 pentru acest motiv, documentele înaintate

instanței în vederea eliberării unui mandat de arest nu conțineau nimic altceva decât declarații acuzatorii, fără trimiteri la vreo probă. Astfel a fost cazul *Musuc c. Moldovei*, unde materialele prin care procurorul solicită detenția preventivă a reclamantului nu erau decât o înșiruire de acuzații care nu erau sprijinite cu nici o probă. De fapt se făcea trimitere la declarațiile unui martor. Însă declarațiile respective nu erau la dosar. În acest caz Curtea a considerat că materialele înaintate instanței în vederea emiterii unui mandat de arest nu erau în măsură să convingă un observator independent de faptul că reclamantul ar fi comis infracțiunea care îi era imputată.

Un alt caz în care a fost constatată lipsa unei suspiciuni rezonabile, a fost cazul *Brega și alții c. Moldovei*, în care reclamantii au fost arestați și plasați în detenție pentru faptul că ar fi opus rezistența polițiștilor și i-ar fi ultragiati. Curtea a avut la dispoziția sa o înregistrare video a momentului arestării din care reieșea clar că acuzațiile împotriva reclamantilor erau false și că ei nici nu au opus rezistență și nici nu au ultragiati colaboratorii de poliție. În astfel de circumstanțe Curtea a considerat că arestul și detenția reclamantilor nu era bazată pe o suspiciune rezonabilă că aceștia ar fi comis o faptă penală.

Articolul 6.

Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Articolul 6 al Convenției garantează dreptul la un proces echitabil atât în materie civilă, cât și în materie penală. O serie de garanții procedurale sunt conținute în însuși textul său, altele nefiind exprimate în mod expres, dar avându-și originea în jurisprudența Curții. A se vedea în acest caz *Rosca c. Moldo-*

vei, Baroul Partner-A c. Moldovei, Gradinar c. Moldovei, Vetrenco c. Moldovei, Fomin c. Moldovei, Plotnicova c. Moldovei, Dan c. Moldovei, Popovici c. Moldovei etc. Problemele cele mai importante în aceste spețe au fost următoarele:

➤ încălcarea principiului prezumției de nevinovăție – în același caz *Popovici* din pricina faptului că pe durata procesului penal, până la intervenirea unei condamnări a reclamantului, Procurorul General a dat un interviu în care l-a numit pe reclamant cap al unei organizații criminale. Curtea a considerat că o asemenea declarație făcută de o persoană cu o asemenea funcție constituia o declarație de vinovăție a reclamantului care încuraja publicul să creadă în vinovăția lui și influența instanța.

➤ cazul în care reclamantul sancționat cu amendă pentru săvârșirea unei contravenții, nu a fost citat, sau mai bine zis a fost citat cu mare întârziere la ședința Curții de Apel în care s-a examinat și respins recursul lui. Curtea a considerat că reclamantul nu putea să-și pregătească apărarea în condițiile în care nici n-a știut despre data ședinței Curții de Apel și a constatat încălcarea articolului 6 al Convenției.

➤ reclamantul acuzat de luare de mită, a fost achitat de prima instanță. Acuzarea se baza în principal pe declarațiile unor martori. Ascultând martorii acuzării, prima instanță și-a exprimat dubii referitor la credibilitatea lor. Cea de a doua instanță însă, a avut o altă părere despre credibilitatea martorilor, chiar dacă nu i-a ascultat în persoană, ci doar le-a citit depozițiile. Prin urmare, Curtea de Apel a casat hotărârea de achitare și l-a condamnat pe reclamant. Curtea a considerat că, având în vedere miza mare pentru reclamant, era imperativ pentru Curtea de Apel să-i asculte din nou pe martorii acuzării, pentru a-și putea crea o părere despre credibilitatea lor. Aprecierea credibilității unui martor este o sarcină complexă care, de obicei, nu poate fi efectuată prin simpla citire a depozițiilor aceluși martor. Judecătorul trebuie să-l poată observa

pe martor, să-i poată vedea reacțiile și să-i poată pune întrebări înainte de a-și crea o părere despre credibilitatea lui. Deoarece Curtea de Apel nu a făcut acest lucru, Curtea a constatat încălcarea articolului 6 § 1 al Convenției.

La acest moment, dreptul la un proces echitabil apare ca dreptul fundamental cel mai frecvent invocat atât în fața instanțelor de judecată naționale, cât și în plângerile adresate CtEDO. Articolul 6, este cel mai important și mai complex din CEDO, cu o largă aplicabilitate în toate procesele civile și penale, însoțit de practica CtEDO care este foarte variată și cu solide argumentări, poate fi considerată ca un adevărat ghid pentru instanțele noastre judecătorești conținând toate coordonatele procesuale și procedurale specifice unui proces corect, echitabil, în respectarea drepturilor și libertăților persoanei.

Important de precizat garanțiile ce derivă din prevederile art. 6 al Convenției de care trebuie să țină cont „primul aplicant al Convenției” – judecătorul național: Dreptul de a fi judecat de un tribunal independent și imparțial prevăzut de lege (un tribunal prevăzut de lege, un tribunal independent, un tribunal imparțial); Dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil[11]; Publicitatea procedurii; Prezumția de nevinovăție; Dreptul la apărare (dreptul de a fi informat asupra naturii și cauzei acuzației, dreptul de a dispune de timpul și facilitățile necesare apărării, dreptul de a se apăra în mod eficient, dreptul la un apărător sau la un avocat din oficiu, dreptul la martori, dreptul de a cita și interoga martori, dreptul la interpret); Dreptul de acces la un tribunal; Obligația de motivare a hotărârilor; Principiul egalității armelor; Dreptul de a nu se auto – acuza.

Articolul 8.

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

O problemă interesantă legată de articolul 8 și de dreptul la respectarea vieții private a fost examinată de Curte în cauza *Avram*

și alții c. *Moldovei*, caz în care un grup de jurnaliste au fost filmate în momente de intimitate, într-o saună, iar imaginile au fost difuzate la televiziunea publică într-o oră de vârf. Chiar dacă instanțele naționale le-au acordat reclamanților despăgubiri de până la 3 600 de lei moldovenești, Curtea a considerat că aceste sume erau prea mici pentru a le lipsi pe reclamante de calitatea de victimă. Ajungând la această concluzie Curtea a luat în considerație gravitatea ingerinței în dreptul reclamanților la respectarea vieții private și repercursiunile foarte grave pe care o asemenea ingerință era de natură să le aibă asupra lor. Din acest motiv Curtea a constatat încălcarea articolului 8 al Convenției.

În alt caz, *Mancevschi c. Moldovei*, Curtea a constatat încălcarea articolului 8 tot pentru încălcarea domiciliului, însă din alte motive. Și anume, mandatul eliberat de judecătorul de instrucție pentru efectuarea percheziției în apartamentul și biroul reclamantului era formulat în termeni foarte vagi, fără a specifica ce anume urmau să caute anchetatorii în timpul percheziției și fără a fi indicate motivele pentru care se consideră necesară efectuarea percheziției.

Un caz important pentru Republica Moldova în care Curtea a constatat o încălcare a articolului 8 al Convenției a fost cauza *Iordachi și alții c. Moldovei*. În acest caz reclamantii s-au plâns de încălcarea secretului corespondenței din cauza calității proaste a legislației naționale referitoare la interceptările convorbirilor telefonice. Curtea a studiat legislația în materia interceptărilor și a ajuns la concluzia că aceasta conținea numeroase lacune din cauza cărora erau posibile abuzuri din partea organelor împuternicite cu efectuarea interceptărilor telefonice. În plus, Curtea a remarcat faptul că practic toate solicitările de autorizare a interceptărilor erau admise de către judecătorii de instrucție și a subliniat că interceptarea convorbirilor telefonice constituie o măsură foarte invazivă în viața privată a unei persoane și că, din acest motiv, ea urmează a

fi aplicată în cazuri excepționale, doar atunci când există motive suficiente și relevante[12].

Încheiere. Deși potrivit legislației naționale[13], autoritățile de stat sunt obligate să aplice direct CEDO, până acum, judecătorii, procurorii și avocații au aplicat-o cu rezerve. Astfel, în opinia noastră, trebuie de atras atenția asupra următoarelor chestiuni: condiții neadevrate de detenție; nerespectarea efectului preventiv al interzicerii torturii; rele-tratamente în custodie și investigația inefficientă; insuficiența satisfacției echitabile acordate pentru condiții de detenție inumane; detenția nejustificată a unei persoane bolnave mintal; arestare preventivă nejustificată; dreptul la reabilitare în cadrul procesului penal; imparțialitatea judecătorului; necitarea în cadrul procedurilor penale (contravenționale); nejustificarea condamnării penale; securitatea raporturilor juridice în procedurile penale; suprapopularea penitenciarelor.

În ultimii ani a fost observată o creștere a referințelor la CEDO în hotărârile instanțelor inferioare și o schimbare pozitivă în activitatea Curții Supreme de Justiție în ceea ce privește aplicarea CEDO. CSJ a actualizat periodic hotărârile sale explicative ca urmare a hotărârilor CtEDO în cauzele Republicii Moldova și a elaborat hotărâri explicative noi pentru a asigura aplicarea adecvată a CEDO. Astfel, în anul 2012, CSJ a inițiat practica de elaborare a recomandărilor pentru unificarea practicii judiciare, inclusiv referitor la aplicarea directă a CEDO[14]. În vara anului 2012, Președintele CSJ și AG au făcut o recomandare comună cu privire la compensațiile morale care urmează a fi acordate pentru violarea drepturilor garantate de CEDO. Deși judecătorii susțin că legislația națională nu prevede expres că pot fi acordate compensații morale pentru încălcarea tuturor drepturilor garantate prin CEDO, CSJ a început să acorde astfel de compensații prin aplicarea directă a CEDO. Compensațiile morale acordate de judecătorii pentru încălcarea CEDO sunt, de obicei, mult mai mici decât

cele acordate de CtEDO în cauzele moldovenești. Principiul separației puterilor în stat impune ca instanțele judecătorești să aplice legea spețelor cu care sunt sesizate și să pronunțe soluții în baza legii, fără a crea norme de drept. Afirmatia pare un truism. Cu toate acestea, afirmăm cu fermitate că legiuitorul, în baza principiului separației puterilor în stat, are atribuția de a face legea, în timp ce judecătorul sau arbitrul, pentru cazul raportului juridic conflictual, ori practicianul dreptului, pentru cazul raportului juridic non-conflictual, au rolul de a face dreptul.

După aderarea RM la Consiliul European s-a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, astfel că pe lângă adaptarea legislației interne la prevederile acesteia, jurisprudența Curții de la Strasbourg a devenit un stimulent activ pentru instanțele naționale, ce sunt interesate să pronunțe soluții care să nu poată fi contestate de Curtea de la Strasbourg. Astfel, se ține cont de jurisprudența Curții în cadrul fiecărui proces care are legătură cu o soluție deja pronunțată de Curte și care ar putea da rezolvare cazului dat. Curtea Constituțională a RM ține cont de jurisprudența Curții de la Strasbourg, atunci când se pronunță asupra constituționalității unei legi sau a unor dispoziții dintr-o lege, astfel Curtea Constituțională recunoaște aplicabilitatea directă a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, dacă decizia jurisprudențială este emisă de instanțele comunitare europene în interpretarea dreptului comunitar european, această decizie este obligatorie chiar și în cazul în care ar contrazice o lege internă a statului sub jurisdicția căruia s-ar fi născut sau desfășurat conflictul judiciar[15]. La fel, deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) fac parte din așa – numitul „bloc de constituționalitate”, ele fiind obligatorii ca și textele Convenției, texte care, așa cum rezultă din art.4 din Constituție, fac parte din dreptul intern, iar în cazul în care legile interne ale RM sau chiar Constituția RM ar fi contrare Convenției sau deciziilor CEDO,

acestea din urma ar avea prioritate la aplicare.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, publicată în 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1, data intrării în vigoare: 27.08.1994;

2. Convenția nr. 1950 din 04.11.1950 Pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, publicată: 30.12.1998 în Tratatul Internațional Nr. 1 art. Nr. 342, data intrării în vigoare: 01.02.1998, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953;

3. Cod nr. 985 din 18.04.2002, Codul Penal al Republicii Moldova, publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr. 72-74 art. nr.: 195;

4. Cod nr. 122 din 14.03.2003, Cod de Procedură penală a Republicii Moldova, publicat: 07.06.2003 în Monitorul Oficial nr. 104-110 art. nr.: 447, data intrării în vigoare: 12.06.2003.

5. Hotărârea CSJ nr. 3 cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 9 iunie 2014;

6. Hotărârea Plenului CSJ a RM din 19.06.2000, nr. 17 – Privind aplicarea în practica judiciară de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale;

7. Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vâzdoagă [et al.]; coord. ed.: Mihai Poalelungi, Manualul Judecătorului pentru cauze penale, Chișinău, 2013;

8. Mihai Udrioiu, Ovidiu Predescu, Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român, Editura C. H. Beck, București, 2016;

9. Corneliu Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Ediția 2, Editura C. H. Beck, București, 2010;

10. Michael Freeman, Human Rights, 2nd Edition, Fully revised and updated, Polity Press, Cambridge, UK, 2011;

11. www.constcourt.md

12. www.hudoc.echr.coe.int

13. www.jurisprudenta.csj.md

14. www.lex.justice.md

15. www.echr.coe.int .

CZU 343.2.01

O SECURITATE PERSONALĂ MAI MARE ÎNSEAMNĂ O CRIMINALITATE MAI MICĂ

Igor SOROCEANU,

studentul grupei academice 223, al anului II de studii a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

REZUMAT

Cercetarea științifică efectuată în articolul dat, are drept scop de a plasa pe prim-plan viața, sănătatea și siguranța cetățenilor. La ora actuală, securitatea infracțională, reprezintă un proces complex și persistent în mediul înconjurător. Pentru a evita și a depăși acest factor criminogen, este nevoie de un mare efort fizic și intelectual din partea fiecărei persoane. Individul cu intenții criminale există pretutindeni, ceea ce ne determină să fim mai prudenți, neînfricați, curajoși și ne oferă posibilitatea de a ne cunoaște potențialul pentru a ne asigura securitatea personală împotriva oricăror fapte antisociale.

Cuvinte-cheie: securitatea personală, infractor, faptă ilicită, mediu criminal, reguli de precauție.

UNE SÉCURITÉ À UN NIVEAU PLUS ÉLEVÉ SIGNIFIE MOINS DE CRIMINALITÉ

Igor SOROCEANU,

étudiant du 223 groupe, Académie „Ștefan cel Mare”, du Ministère de l'Intérieur de la République Moldova

RÉSUMÉ

Cette recherche scientifique a pour but de mettre au premier plan la vie, la santé et la sécurité des citoyens. À l'heure actuelle, la sécurité criminelle représente un processus complexe et persistant dans notre société. Il faut un grand effort physique et intellectuel de la part de chaque personne, pour éviter et surmonter ce facteur criminogène. Le fait qu'il y a partout des personnes avec intention criminelle nous conduit à être prudent, courageux et nous permet de connaître notre potentiel pour nous assurer notre sécurité personnelle.

Mots-clés: sécurité personnelle, infracteur, fait illicite, environnement criminel, règles de précaution.

Asigurarea securității personale este o muncă grea și o responsabilitate majoră.

Introducere. Problema securității ca fenomen social se evidențiază ca una dintre problemele globale ale contemporanității. Particularitățile acestei probleme constă în faptul că aceasta poartă un caracter complex, deoarece ea și oricare altă problemă socială, la final reflectă unul dintre aspectele securității.

Este necesar să remarcăm faptul, că conform teoriei motivaționale care determină ierarhia necesităților

omului, securitatea alături de necesitățile fiziologice (apă, îmbrăcăminte, căldură etc.) este una dintre necesitățile primordiale. Securitatea este un element necesar, vital al activității cetățenilor, societății și statului.

În termeni generali categoria „securitate” caracterizează starea societății în cadrul căreia se asigură existența și dezvoltarea sa normală. Securitatea se înțelege ca un criteriu al protecției obiectului și